# Cümlenin Ögeleri ve Yazım Kuralları

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

**KONU ÖZETİ**

- **Yüklem:** Cümlede iş, oluş, hareket ya da yargı bildiren temel ögedir. **Özne:** İşi yapan ya da yargının ilgili olduğu varlıktır; yükleme "kim, ne?" sorularıyla bulunur. Edilgen cümlelerde işi yapan belli değildir; bu durumda öznenin yerini **sözde özne** alır.
- **Nesne:** İşten etkilenen ögedir; "neyi, kimi?" sorusuyla bulunan **belirtili**, "ne?" sorusuyla bulunan **belirtisiz** nesnedir. Nesne yalnızca **geçişli** fiillerin bulunduğu cümlelerde olur.
- **Yer tamlayıcısı (dolaylı tümleç):** "-e, -de, -den" hâl eklerinden birini alır; "nereye, nerede, nereden, kime, kimde, kimden?" sorularıyla bulunur. **Zarf tamlayıcısı (zarf tümleci):** Yüklemi zaman, durum, miktar ve neden bakımından tamamlar; "ne zaman, nasıl, ne kadar, niçin, kiminle, neyle?" sorularıyla bulunur.
- **Ögeler arasında vurgu:** Kurallı cümlede vurgu, yüklemin hemen önündeki ögededir. Cümle kuruluşu (kısa-uzun, kurallı-devrik) yazarın üslubunu ve metnin ritmini etkiler.
- **Günümüz yazım kuralları:** Eski metinlerdeki bazı yazımlar bugün değişmiştir: **ilân → ilan, telâş → telaş, eksilmiyen → eksilmeyen, düzeltmeğe → düzeltmeye**. Düzeltme işareti (^) bugün yalnızca anlam karışıklığını önlemek (hâlâ – hala, kâr – kar) ve inceltme gerektiren durumlarda (kâğıt, dükkân) kullanılır.
- **Sık karışan yazımlar:** Bağlaç olan "de, ki, mi" ayrı; ek olan "-de, -ki" bitişik yazılır. Dil adlarına ve kurum adlarına gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz (Türkçenin, Türk Dil Kurumunun); kısaltmalara gelen ekler ayrılır (TDK'nin). "hiçbir, birçok, birkaç" bitişik; "her şey, bir şey, pek çok" ayrı yazılır.

## KOLAY Isınma Soruları (1–10)

**1** Aşağıdaki cümleleri ögelerine ayırınız.
a) Yaşlı balıkçı, sabahın ilk ışıklarıyla ağlarını denize bıraktı.
b) Kasabanın eski kütüphanesinde yüzlerce el yazması kitap onarıldı.
c) Annem bu akşam bize yeni bir hikâye anlatacak.

**2** "Genç ressam, tablosunu sergi salonunun en aydınlık duvarına astı." cümlesinde **yer tamlayıcısı** aşağıdakilerden hangisidir?

A) astı
B) sergi salonunun en aydınlık duvarına
C) tablosunu
D) Genç ressam
E) sergi salonunun

3 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **belirtili nesne** vardır?

A) Kardeşim her akşam kitap okur.
B) Çocuklar bahçede oynuyor.
C) Yağmur bütün gün yağdı.
D) Dedem yarın köye dönecek.
E) Öğretmen, ödevleri tek tek okudu.

4 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Bir cümlede yüklem bulunmadan diğer ögeler doğru belirlenemez.
( ) Nesne, geçişsiz fiillerle kurulan cümlelerde de bulunabilir.
( ) Edilgen cümlelerde işi yapan belli olmadığı için sözde özne bulunur.
( ) Kurallı cümlede vurgu, yüklemin hemen önündeki ögededir.

5 Aşağıdaki sözcüklerin hangisi **günümüz yazım kurallarına uygun** yazılmıştır?

A) eksilmeyen B) eksilmiyen C) ilân D) düzeltmeğe E) telâş

6 Aşağıdaki cümlelerdeki yazım yanlışlarını bulup doğrusunu yazınız.

a) Sende bu kitabı okumalısın.
b) Hiç bir şey eskisi gibi değil.
c) Türkçe'nin söz varlığı çok zengindir.

7 "Kuşlar, sonbaharın son günlerinde sıcak ülkelere göç eder." cümlesinde **zarf tamlayıcısı** aşağıdakilerden hangisidir?

A) göç eder B) sıcak C) Kuşlar D) sonbaharın son günlerinde E) sıcak ülkelere

8 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde düzeltme işareti (^) **gereksiz** kullanılmıştır?

A) Kâğıdı ikiye katladı.
B) Hâlâ onu bekliyor musun?
C) Dükkânın önünde bekledi.
D) Bu işten hiç kâr etmedik.
E) Bu haberi herkese ilân etti.

**9** Boşlukları doldurunuz.
a) "Neyi, kimi?" sorusunun cevabı olan ögeye ..... nesne denir.
b) Edilgen cümlede işi yapanın yerini tutan ögeye ..... denir.
c) "Nereden?" sorusuyla bulunan öge ..... tamlayıcısıdır.

**10** Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **ki** yanlış yazılmıştır?

A) Hava öyleki soğuktu, kimse dışarı çıkamadı.
B) Senin çantan benimkinden büyük.
C) Sanki yağmur hiç dinmeyecek.
D) Bahçedeki ağaçlar çiçek açtı.
E) Öyle yorgundu ki hemen uyudu.

## ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

**11** "Yazın, dedemin köydeki bahçesinde, arkadaşlarımla birlikte kiraz topladık." cümlesinin ögeleri sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) zarf tamlayıcısı – nesne – zarf tamlayıcısı – yer tamlayıcısı – yüklem
B) zarf tamlayıcısı – yer tamlayıcısı – zarf tamlayıcısı – nesne – yüklem
C) özne – yer tamlayıcısı – zarf tamlayıcısı – nesne – yüklem
D) zarf tamlayıcısı – yer tamlayıcısı – özne – nesne – yüklem
E) yer tamlayıcısı – yer tamlayıcısı – zarf tamlayıcısı – nesne – yüklem

**12** Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **özne** diğerlerinden farklı olarak **sözde öznedir**?

A) Çocuklar yolun kenarına fidan dikti.
B) Gönüllüler bütün gün fidan dikti.
C) Babam bahçeye iki fidan dikti.
D) Öğrenciler fidanları özenle suladı.
E) Yolun kenarına yeni fidanlar dikildi.

**13** "Eski konağın tozlu merdivenlerinden yavaşça indi."
Bu cümleyle ilgili aşağıdakilerden hangileri **doğrudur**?
I. Özne gizlidir.
II. Yer tamlayıcısı bir isim tamlamasıdır.
III. Cümlede nesne vardır.

A) Yalnız I  B) Yalnız III  C) I ve II  D) I ve III  E) II ve III

14 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **vurgu**, zaman bildiren ögenin üzerindedir?

A) Misafirler kapıda bizi akşam bekliyordu.
B) Akşam kapıda bizi misafirler bekliyordu.
C) Akşam misafirler kapıda bizi bekliyordu.
D) Misafirler akşam kapıda bizi bekliyordu.
E) Misafirler akşam bizi kapıda bekliyordu.

15 Aşağıdaki parçada günümüz yazım kurallarına aykırı yazılmış sözcükleri bulup doğrusunu yazınız.
"Hasta adam, sabaha kadar ateşler içinde yandıktan sonra hekimin tavsiyesiyle perhize başlamağa karar verdi. Bu kararı bütün aileye ilân etti; herkes telâşla hazırlığa girişti, bir türlü bitmiyen işler yeniden başladı."

16 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **kesme işareti** yanlış kullanılmıştır?

A) TBMM'nin açılış yıldönümünü kutladık.
B) Ankara'dan gelen misafirleri karşıladık.
C) Yunus Emre'nin şiirlerini okuduk.
D) Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı sözlüğü inceledik.
E) TDK'nin yazım kılavuzunu inceledik.

17 "Kırk yıllık terzi, kalın gözlükleriyle kumaşı dikkatle inceledi." cümlesinde aşağıdaki ögelerden hangisi **yoktur**?

A) Özne B) Yüklem C) Yer tamlayıcısı D) Zarf tamlayıcısı E) Nesne

18 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **yazım yanlışı** yoktur?

A) Hiç birimiz bu soruyu çözemedik.
B) Birkaç gün içinde her şey yoluna girecek.
C) Birçok şey değişti ama hiç bir şey eskisi gibi olmadı.
D) Pekçok kişi toplantıya katıldı.
E) Herşey yolunda gidiyor.

19 Aşağıdaki kısa ve yalın cümleleri, ögelerini koruyarak tek ve uzun bir cümlede birleştiriniz. Ardından bu değişikliğin üsluba etkisini bir cümleyle açıklayınız.
"Adam kapıyı açtı. Odaya girdi. Masanın başına oturdu. Mektubu okudu."

20 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **büyük harflerin** kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

A) Sınav 12 Haziran 2025 Perşembe günü yapılacak.
B) Toplantımız Salı günü saat 14.00'te yapılacak.
C) Dedem, İstiklal Marşı'nı her okuduğunda duygulanır.
D) Karadeniz kıyılarında güzel bir tatil geçirdik.
E) Her yıl mayıs ayında bahar şenliği düzenleriz.

## ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 (I) Rüzgâr, gece boyunca kıyıdaki kulübelerin damlarını sarstı. (II) Sabaha karşı balıkçılar limanda toplandı. (III) Yaşlı reis gençlere denize açılmamalarını söyledi. (IV) Gençlerden biri, itiraz etmek için ayağa kalktı. (V) Reisin bakışı onu yerine oturttu.
Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) IV. cümlede belirtili nesne vardır.
B) V. cümlede "onu" belirtili nesnedir.
C) III. cümlenin nesnesi bir fiilimsi grubudur.
D) II. cümlede yer tamlayıcısı vardır.
E) I. cümlede özne "Rüzgâr"dır.

22 "Yazar, romanında kahramanın iç dünyasını uzun, virgüllerle bölünmüş, özne ile yüklemi birbirinden çok uzaklaşmış cümlelerle anlatır."
Aşağıdaki cümlelerden hangisi bu tanıma **en uygun** örnektir?

A) Nermin sokağa baktı. İçi sızladı.
B) Sokak dardı ve kalabalıktı.
C) Nermin, çocukluğunun geçtiği o sokağa, bir zamanlar annesinin elinden tutup yürüdüğü, şimdi yabancı yüzlerle dolan, kaldırımları kırık o dar sokağa, yıllar sonra ilk kez baktığında, içinde tanımlayamadığı bir sızı duydu.
D) Annesi, Nermin'in elini tuttu ve birlikte yürüdüler.
E) Nermin yıllar sonra o sokağa döndü.

23 Aşağıdaki cümlelerin hangilerinde **nesne** yoktur?
I. Kış gelince kuşlar güneye uçar.
II. Kardeşim odasını her sabah toplar.
III. Bu şehirde herkes birbirine yardım eder.
A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

24 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **-de / de** yazımıyla ilgili bir yanlışlık vardır?
A) Ben de bu fikre katılıyorum.
B) Kitabı sende unuttum.
C) Sen de haklısın, o da haklı.
D) Yarın biz de okulda olacağız, sizde gelirseniz sevinirim.
E) Toplantıda herkes söz aldı.

25 "Yazarın ilk romanı, yayımlandığı yıl hızla tükendi." cümlesindeki ögeler sırasıyla hangi seçenekte doğru verilmiştir?
A) özne – zarf tamlayıcısı – nesne – yüklem
B) nesne – zarf tamlayıcısı – zarf tamlayıcısı – yüklem
C) özne – yer tamlayıcısı – nesne – yüklem
D) özne – yer tamlayıcısı – zarf tamlayıcısı – yüklem
E) özne – zarf tamlayıcısı – zarf tamlayıcısı – yüklem

26 Aşağıdaki cümlede kullanılan **vurguyu** önce "kütüphanede" sözcüğü, sonra "dün" sözcüğü üzerine gelecek biçimde cümleyi iki kez yeniden kurunuz.
"Dün kütüphanede eski bir gazete buldum."

27 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **yazım yanlışı** vardır?
A) Birkaç öğrenci TDK'nin sözlüğünü inceledi.
B) Kütüphanedeki eserlerin çoğu on dokuzuncu yüzyıldan kalmaydı.
C) Toplantıya yalnız on beş kişi katılabildi, pek çoğu da yarım saat geç kaldı, tabi bu durum programı aksattı.
D) Babam her şeyin bir zamanı olduğunu söyler.
E) Hâlâ bu konuyu mu tartışıyorsunuz?

28 "Yaşlı öğretmen, yıllar önce okuttuğu öğrencilerin mektuplarını bir kutuda saklıyordu."
Bu cümleyle ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) Nesne içinde bir sıfat-fiil grubu vardır.
B) "yıllar önce" cümlenin zarf tamlayıcısıdır.
C) Yer tamlayıcısı "bir kutuda"dır.
D) Özne "Yaşlı öğretmen"dir.
E) Belirtili nesne vardır.

29 "Kasabamızdaki (I) kütüphanede geçen hafta birçok (II) eski el yazması bulundu. Kütüphane müdürü, bu eserlerin herbiri (III) için Türk Dil Kurumunun (IV) uzmanlarından destek alınacağını, eserlerin önümüzdeki mayıs (V) ayında sergileneceğini söyledi."
Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangisinin yazımı **yanlıştır**?

A) I B) II C) III D) IV E) V

30 Aşağıdaki cümleyi ögelerine ayırınız ve her ögenin hangi soruyla bulunduğunu yazınız.
"Genç yazar, ilk kitabını büyük bir heyecanla annesine armağan etti."

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**